

der bør have Udgang til Statens Jord. Denne er bedre tjent med Duelighed end med Penge. Ja, den, der mangler Pengene, gør det maaste ofte, netop fordi han har anvendt dem til Uddannelse, Landbrugsstole-Ophold og deslige.

Statsejeprincippet, der først er fremsat af Socialdemokratiet og for Jordens Vedkommende særlig udviklet i dets Program af 1888, Punkt 10, er jo i de senere Aar optaget af adskillige Politikere. Det danner Grundlaget for det i 1894 af S. K. Lauridsen og Poul Christensen i Folketinget indbragte Lovforslag og for det samtidig af Bluhme indbragte samt for et af Redaktør Bilh. Lassen udgivet Skrift. Det ønskedes gennemført af en i December 1894 fra mange Landarbejdere til Landbokommissionen indgiven Adresse, og det kom i selve denne frem ved Statsraad Nygaard's Plan. Med Hensyn til de økonomiske Betingelser for at faa Udgang til Statens Jord stemmer Mindretallets Forslag med Lauridsens og P. Christensens, der kun krævede Sikkerhed for Betalingen af det første halve Aars Afgift.

Statens Udgifter ville ingenlunde blive uoverkommelige. Dens Rentetab bliver kun $1\frac{1}{4}$ pCt., hvilket — naar i øvrigt Regeringsforslagets Plan om ca. 5,000 Huse i 5 Aar følges — kun bliver en aarlig Udgift for Staten af højst 375,000 Kr.

Naar Husmanden svarer 2 pCt. aarlig vil han i Løbet af 50 Aar have betalt hele den Sum, Jorden har kostet Staten. Og gennem den intensive Husmandsdrift har Staten da faaet et Ækvivalent for Rentetabet. Jorden vil være forbedret og altsaa værdifuldere. Tidspunktet vil da være kommet til en Revision af Afgiften med en Redfættelse for Dje.

Selv om der imidlertid indføres Statseje og derved fikres Jordbrugerne rimelige Afgiftsvilkaar og et nogenlunde anstændigt Udkomme, i hvert Fald et nok saa godt og dertil en mere tiltalende Stilling end den, de fleste Landarbejdere nu have, saa staar der en stor Banfelighed tilbage, nemlig Spørgsmaalet om Trækraft. Thi selv om Jordblodden udvides til 4-6 Tdr. Land Middelsjord, vil der ikke paa den kunne holdes Hest.

Følgen er, at Husmanden maa betale eller paa anden Maade staffe sig Trækraften; denne er allerede i mange Egne dyr og vil blive dyrere, jo flere saadanne Husmænd der bliver. Følgen er en stor Afhængighed af „Bløjemanden“; ofte maa der ydes ham 20 à 30 Arbejdsdage i Aarets bedste Tid — en ny Form for det fordærlige Hoveri, som Bondestanden har faaet affastet.

Ogsaa her byder Socialdemokratiets Program den rette Løsning ved at kræve Fællesdrift indført i saa vidt Udstrækning som muligt. Men ogsaa denne Tanke er allerede optaget af andre. Andels-Mejerier og -Slagterier ere Vidnesbyrd om denne Driftmaades Gennemførlighed og Fordelagtighed. I det førnævnte Lovforslag af Lauridsen og P. Christensen er Princippet optaget. Landbrugskandidat Iversen skrev i 1894 i en Række Provinsblade: „At Andelsdrift under en eller anden Form maa blive Fremtidens Drift ogsaa af Jord, derom er der næppe ret mange, der nære Tvivl, naar de ikke se paa den hidtidige Udvikling med en forudfattet Mening.“ Klubberende Landstingsmand P. Bøjsen skrev i 1890: „Man siger, at forrige Aarhundredes Fællesstab var baade stabeligt og urentabelt, men man glemmer, at Datidens Fællesstab var indrettet saa taabeligt, at man kun fik Ulemperne og ikke Fordelen ved Fællesstabet. Den Gang var der sat Hemsko paa ethvert Fremskridt, idet en enkelt Forbejder kunde hindre enhver Foranstaltning, som tilføjede nogen Forbedring; hvis vore Andelsmejerier vare byggede paa dette Princip, vilde de vise sig lige saa fordærlige. Hvis man i vore Dage vilde gennemføre Andelsdrift, vilde man bære sig ad paa en ganske anden Maade. Man maatte begynde med at pøle Grænserne for de Ejendomme, som det kunde betale sig at have med i Driften. Ca. 2000 Alen til alle Sider vilde give ca. 1000 Tdr. Land, og disse kunde uden større Ulempe drives under et, naar de fælles Bygninger laa i Midten. At Bygningerne: Mejeri, Lader og Stalde kunde opføres baade billigere og hensigtsmæssigere, naar det skete under et, kan næppe betvivles, lige som Driftsomkostningerne ogsaa maatte blive